

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ СІЛЬСЬКОГО БЕЗРОБІТТЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Маланін В.І., заступник директора Обласний центр зайнятості

Тематика, якій присвячене сьогоднішнє зібрання є актуальною не тільки для просування економічної науки, але й з точки зору забезпечення зайнятості сільського населення та його соціального захисту, адже сьогодні в нашій, аграрно-промисловій області серед незайнятого та безробітного населення переважають саме селяни, частка яких становить 65%, а сільське господарство та пов'язана з ним промисловість, забезпечують їх роботою.

На жаль, на ринку праці у сільській місцевості спостерігається певна розбалансованість між попитом на працю і пропозицією робочої сили. Структура зайнятості населення, за часів СРСР, забезпечувала зайнятість у сільському господарстві понад 20% усього працюючого населення. Сьогодні ця цифра скоротилася в нашій області до 14%, одночасно підвищивши рівень безробіття на селі, і ця тенденція зберігається.

Разом з тим, у розвинених країнах питома вага зайнятого у сільському господарстві населення знаходиться на рівні, орієнтовно, 4%. Зважаючи на прагнення України до європейської та світової інтеграції, враховуючи невпинний процес механізації та автоматизації аграрного сектору, слід очікувати подальшого скорочення зайнятості у сільському господарстві, що об'єктивно відповідає вимогам часу. Отже, проблема сільського безробіття в нашій області залишатиметься актуальною іще тривалий час і з цього витікає необхідність пошуку шляхів створення альтернативних робочих місць та забезпечення соціального захисту селян.

За даними Держкомстату, який проводить регулярне щоквартальне обстеження населення з питань економічної активності, чисельність зайнятого населення в Україні зменшилась у поточному році, а рівень безробіття зріс. Те ж відбувається і на Вінниччині.

Сьогодні у великій кількості сільських населених пунктів Вінниччини взагалі відсутня сфера прикладання праці - немає жодного роботодавця. За таких умов можна розраховувати або на самозайнятість або виїжджати у пошуках роботи за межі регіону чи держави.

Дані Держкомстату, щодо зростання безробіття, наочно підтверджують відому закономірність щодо прямої залежності рівня безробіття економічно активного населення від динаміки зростання або падіння валового внутрішнього продукту.

Закономірність полягає в тому, що чисельність безробітних може залишатися незмінною лише за умови щорічного приросту ВВП на 2,5-3%. В Україні, на жаль, немає приросту, навпаки, відомо, що відбувається його падіння, яке за підсумками року становитиме 12-14% (хоча є інші думки та цифри).

Неважко підрахувати, що така динаміка ВВП може спричинити зростання рівня безробіття у 2009 році орієнтовно до 13%. В нашій області він становить на 1 липня 10,9%, хоча рік назад на цю дату дорівнював 6,3%-

Однак, незважаючи на наявність об'єктивних підстав, зростання безробіття до таких розмірів, швидше за все не відбудеться у повній мірі з тієї причини, що в Україні існує потужний тіньовий ринок праці, який дає нелегальну зайнятість значній кількості громадян (понад 40% економіки перебуває в тіні). Наша область не є винятком, адже і городяни і селяни, не маючи вибору, вимушено погоджуються на зарплату «в конверті», не маючи при цьому гарантій соціального захисту.

Фінансово-економічна криза суттєво ускладнила ситуацію на ринку праці.

У поточному році в сільському господарстві області створено в 2 рази менше робочих місць, ніж за цей період торік. Середня заробітна плата у сільському господарстві у січні-жовтні п.р. становила 1048 грн., що складає лише 70,7% від середньообласної (1480 грн.).

Питома вага безробітних селян у загальній чисельності зареєстрованих у центрах зайнятості осіб щороку збільшується: у 2005 році вона становила 58,3%, 2006 - 62,2%, у 2007 році - 63,6%, у 2008 р. - 64,8% від загальної кількості безробітних, які перебували на обліку в центрах зайнятості.

Слід, однак, зауважити, що реалізація антикризових заходів і сезонний фактор дещо знизили у II - III кв. п. р. напруженість у сільській місцевості. Дані свідчать про зменшення на 6% у цьому періоді питомої ваги сільських безробітних відносно їх загальної чисельності на обліку в центрах зайнятості (з 65 до 59%), хоча, на ті ж 6% зросло міське безробіття (з 35 до 41%).

Якими ми бачимо шляхи розв'язання проблем сільського безробіття?

Зрозуміло, що потрібно розширити сферу прикладання праці, а зробити це можна через підйом економіки, що в свою чергу забезпечить створення робочих місць.

Зважаючи на актуальність проблеми сільського безробіття, Державний центр зайнятості провів у жовтні п.р. у Вінниці всеукраїнські збори регіональних центрів зайнятості, в рамках яких відбулося засідання «Круглого столу» на тему «Проблеми сільського безробіття та можливі шляхи їх розв'язання на сучасному етапі економічного розвитку країни».

Учасниками засідання були сторони соціального діалогу, серед яких, найбільш зацікавленими і активними були запрошені сільські голови та керівництво головного управління агропромислового комплексу, які внесли чимало слухних пропозицій.

У підсумку були підготовлені відповідні рекомендації, які від імені облдержадміністрації направлені органам місцевої виконавчої влади, регіональним службам зайнятості, сільським головам, окремим головним управлінням облдержадміністрації.

Деякі з них, такі, що можуть певною мірою бути цікавими для присутніх, я назву. Зокрема,:

1. Головним управлінням праці та соціального захисту населення і агропромислового розвитку облдержадміністрації, райдержадміністраціям, сільським та селищним головам рекомендовано сприяти створенню заготівельних та переробних кооперативів у сільських населених пунктах, які мали б змогу надавати мешканцям села, які мають землю, мікрокредити під невеликі відсотки на тривалий період та кредити натурою у вигляді: насіння, засобів захисту рослин, комбікормів, племінних тварин, сільгоспінвентаря тощо з гарантуванням збуту вирощеної продукції на взаємовигідних умовах.

2. Головному управлінню праці та соціального захисту населення облдержадміністрації запропоновано внести до Міністерства праці та соціальної політики України пропозицію щодо законодавчого вирішення питання включення роботи в особистому селянському господарстві (у випадку, якщо це - основний вид зайнятості) до трудового стажу з правом нарахування пенсії за віком та прискорення вирішення питання щодо роз'яснення механізму визначення сільськими головами факту припинення членами особистого селянського господарства своєї діяльності у цьому господарстві, якщо ця робота була для нього основною.

3. Райдержадміністраціям, сільським та селищним радам, головним управлінням: праці та соціального захисту населення, розвитку агропромислового комплексу, економіки облдержадміністрації, обласній службі зайнятості рекомендовано визначити як обов'язкові послуги, які повинні надаватися населенню на території кожної сільської ради:

- обслуговування населення з обробітку землі, збирання врожаю сільськогосподарських культур;
- надання ветеринарно-зоотехнічних послуг, у тому числі штучне запліднення худоби;
- заготівля та реалізація сільськогосподарської продукції;
- постачання та реалізація сортового насіння сільськогосподарських культур, мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин;
- ремонт сільськогосподарського інвентаря;
- пошив та ремонт одягу, білизни, взуття;
- надання перукарських послуг;
- ремонт побутової техніки та телерадіоапаратури;
- надання послуг лазні;
- надання послуг з хімічної чистки одягу тощо;
- ремонт житла, меблів, водопостачання, газопостачання;
- ритуальні послуги.

Було також чимало інших рекомендацій, спрямованих на урегулювання проблем зайнятості сільського безробіття.

Говорячи про існуючі проблеми і шляхи її подолання, не можна забувати і про існуючу розбалансованість між потребами ринку праці та освітніми послугами, які пропонують навчальні заклади різних рівнів акредитації. Це - суттєва проблема, яка призводить не тільки до неефективного використання коштів держбюджету, але й до перенасиченості ринку праці спеціалістами певного профілю, які через невострєбуваність осідають на обліку в центрах зайнятості і яким знову ж - таки з державних коштів сплачується допомога з безробіття.

Як приклад, наведу спеціальність бухгалтера, якій навчає більшість освітніх закладів Вінницької області. Ця спеціальність є однією з найбільш складних у плані працевлаштування випускників, оскільки на 1 вакансію бухгалтера у середньому в області претендує більше, як 50 безробітних, які перебувають на обліку в центрах зайнятості. Разом з тим, бухгалтер з дипломом спеціаліста користується попитом у роботодавців і на 1 таку вакансію у поточному році претендувало не більше 1 - 2-х безробітних.

Отже, можливо, потребують перегляду плани підготовки даних фахівців у коледжах на користь навчальних закладів більш високого рівня акредитації.

На закінчення свого виступу, хотів би повернутися до теми сьогоднішніх зборів з побажанням: нехай «організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві» здійснюються не лише на користь виробництва, але й людини, завдяки якій це виробництво працює, селянину, який потребує зайнятості на своїй землі та пристойної заробітної плати за труд без затримки її виплати чи заміни на невивідну натуроплату.

ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

К.І. Якуба, д.е.н., ННЦ „Інститут аграрної економіки”

Незалежно від політичного устрою держави зайнятість населення завжди залишається важливою складовою соціально-економічних відносин оскільки трудова діяльність людей є основною рушійною силою розвитку суспільства, творцем національного доходу, визначальним джерелом зростання добробуту. Тому рівень та динаміка зайнятості населення суспільно необхідною працею є одним з важливих показників прояву благополуччя кожної людини і суспільства в цілому. На відміну від тенденцій та закономірностей економічних процесів динамічні зміни зайнятості населення як соціально-економічного явища проявляються у великій динаміці. Це пояснюється стійкістю демографічних, національних, історичних, ментальних, психологічних, інших соціально-детермінованих стереотипів соціальної поведінки людей в конкретних умовах місця і часу. Але в період докорінних реформацій суспільства, які здійснюються інтенсивними, нерідко „революційними” методами, без надійних економічно і соціально вивірених експериментів і врахування людського фактору щодо формування якісно нового ментального сприйняття нових соціально-економічних, насамперед трудових відносин, динамічні зміни зайнятості населення навіть за відносно короткий період часу яскраво віддзеркалюють соціально-економічну результативність цих реформацій.